

Θοδωρής Βουρεκάς*

Υποστηρίζω εδώ και καιρό σχεδόν εμμονικά πως πρέπει να επαναφέρουμε στο φως τον πιο βαθύ και καθοριστικό πυρήνα της μαρξικής αντίληψης για τον κομμουνισμό που είναι ο μαρασμός, η απονέκρωση και τελικά η κατάργηση του κράτους, καθώς και κάθε μορφής επιβολή και εξουσία. Να σημειώσουμε μάλιστα εξ αρχής πως δεν είναι θέμα του απωτάτου μέλλοντος, αλλά θέμα που επικαθορίζει από σήμερα σοβαρές πλευρές της επαναστατικής πολιτικής.

Υπάρχει ένας κυριολεκτικός ιστορικός ενταφιασμός αυτού του πρωταρχικού πυρήνα της μαρξικής αντίληψης για τον κομμουνισμό από όλα τα πολιτικά ρεύματα που αναφέρονται με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο στον κομμουνισμό. Και μάλιστα όχι μόνο από τα αντίστοιχα ρεφορμιστικά ρεύματα. Το ίδιο συμβαίνει και με όλα τα γνωστά ιστορικά επαναστατικά ρεύματα τα οποία αναφέρονται πληθωρικά στην επανάσταση, στην εργατική εξουσία, στο σοσιαλισμό ή και με γενικό τρόπο στον κομμουνισμό. Η απονέκρωση-κατάργηση του κράτους και της εξουσίας υπάρχουν απλά και μόνο στις σκονισμένες τους βιβλιοθήκες. Είναι ενδεικτικό μάλιστα από την άποψη αυτή πως ο Υβόν Κινιού, αξιόλογος μαρξιστής, μελετητής μάλιστα του μαρξικού έργου, φτάνει να ισχυριστεί ανοιχτά πως η ακρατική κοινωνία είναι μια φιλοσοφική χίμαιρα του Μαρξ.

Δεν φτάνει όμως να φέρουμε το κρίσιμο αυτό ζήτημα στο φως. Αυτό το κάνει ήδη –και είναι ένα πολύ θετικό βήμα– το σχέδιο της Προγραμματικής Διακήρυξης, όχι πάντως με την αναγκαία έμφαση. Ο μαρξικός πυρήνας του κομμουνισμού πρέπει να γίνει κέντρο της θεωρητικής και ιδεολογικής μας παρέμβασης. Να γίνει αναγνωριστικό μότο για το ρεύμα μας. Πρέπει επομένως με ενθουσιαστικό τρόπο να φέρουμε στο κέντρο όχι μόνο της παρέμβασής μας, αλλά και του εσωτερικού μας προβληματισμού την πρωταρχική μαρξική εκδοχή της αυτοκυβερνώμενης κοινωνίας, δηλαδή της αυτοδιεύθυνσης των ανθρώπων και της διεύθυνσης των πραγμάτων, παράλληλα με την κοινοκτημοσύνη, τη συλλογική-δημόσια ιδιοκτησία των ελεύθερα συνεταιρισμένων παραγωγών στα μέσα παραγωγής και ανταλλαγής σε όλα τα δημόσια αγαθά, την κατάργηση του χρήματος και της μισθωτής εργασίας. Τότε δηλαδή που θα ισχύει ο κανόνας «στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του και από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του», το οποίο αποτελεί άλλωστε και την υλική βάση της κατάργησης του κράτους και της εξουσίας. Τότε δηλαδή που μέτρο του

πλούτου θα είναι ο ελεύθερος δημιουργικός χρόνος και όχι η καταναγκαστική εργασία. Χρειάζεται στις σημαίες μας να φαίνεται καθαρά και διαρκώς από τώρα ότι θεμελιακή επιδίωξή μας είναι μια κοινωνία καθολικής ελευθερίας και χειραφέτησης και γι' αυτό μια κοινωνία αταξική και ακρατική. Αυτό είναι «το πιο σπουδαίο, το πιο εκπληκτικό και το πιο μεγάλο», τόσο ως πηγή έμπνευσης που θα μας συνταράζει και θα μας δονεί, όσο και ως ξεχωριστό στοιχείο της κίνησης που καταργεί την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων, επηρεάζοντας έτσι μια σειρά όψεις της επαναστατικής πολιτικής.

Δεν μπορεί φυσικά να εξαντληθεί το κρίσιμο αυτό ζήτημα, του πυρήνα της μαρξικής αντίληψης για τον κομμουνισμό, μόνο στο επίπεδο της ιδεολογικής μας ρητορικής, καθώς και στο αντίστοιχο πεδίο μιας σύγχρονης δημιουργικής θεωρητικής αναζήτησης. Πρέπει να συνδέσουμε το στρατηγικό αυτό ζήτημα με το πεδίο της πολιτικής πράξης, δηλαδή με την εφαρμοσμένη επαναστατική πολιτική, που έχει άξονά της το Αντικαπιταλιστικό Πρόγραμμα κομμουνιστικής κατεύθυνσης. Είναι η πράξη, ο παράγοντας εκείνος που μπορεί να φωτίσει πολύ αποτελεσματικά και τα ζητήματα της στρατηγικής μέσα από τη συσσώρευση πείρας και γνώσης της ίδιας της αγωνιζόμενης τάξης.

Υπάρχουν όμως και ειδικότερες πλευρές της πολιτικής πρακτικής που συνδέονται με το θέμα μας. Μια τέτοια πλευρά είναι η κριτική αναμέτρηση αλλά και επικοινωνία με τα σύγχρονα ριζοσπαστικά, αντικαπιταλιστικά ή ελευθεριακά εγχειρήματα της εποχής μας, όπως είναι τα αυτοδιαχειριστικά-αντιεμπορευματικά πειράματα αλληλεγγύης συνεταιριστικής οικονομίας, της ανταλλαγής χωρίς χρήμα, των αποεμπορευματοποιημένων ζωνών κ.ά. Είναι προφανές πως τα πειράματα αυτά αμφισβητούν βασικές αξίες της καπιταλιστικής κοινωνίας και πρέπει να δεχτούμε πως προσφέρουν πρακτικά κατανοητές επιμέρους όψεις του κομμουνισμού που επαγγελλόμαστε, όπως είναι η συλλογικότητα, η συνεργασία, η αλληλεγγύη και όχι ο ανταγωνισμός, η κατανάλωση, το χρήμα και τελικά η απομόνωση και ο ακραίος ατομισμός. Επομένως σε αυτό το πλαίσιο είναι αναγκαία η αλληλεπίδραση, η οικειοποίηση και η ένταξη πλευρών αυτών των εγχειρημάτων μέσα στο σύγχρονο επαναστατικό κομμουνιστικό σχέδιο και πρόγραμμα, καθώς και η προσπάθεια επαναστατικής υπέρβασής τους. Μας αδικεί απλά να τα ξορκίζουμε ως μεταμοντέρνες πρακτικές και αντιλήψεις. Φυσικά όλα τα παραπάνω τα αντιμετωπίζουμε, όπως αναφέρεται και στο Σχέδιο Προγραμματικής Διακήρυξης, «με σταθερή την αντίληψη πως χωρίς να συντριβούν η αστική ιδιοκτησία και το κράτος οι πειραματισμοί αυτοί θα φυτοζωούν το πολύ-πολύ στα διάκενα της καπιταλιστικής παραγωγής ή θα καθελώνονται τελικά σε συμβολικό επίπεδο». Αξίζει όμως να αναφέρω εδώ μια ρήση του Φιντέλ στην πιο φωτεινή φάση της κουβανέζικης επανάστασης -θυμίζω πως αυτές τις μέρες συμπληρώνονται 2 χρόνια από το θάνατό του- που υπογράμμιζε πως «η χρησιμότητα της στρατηγικής κρίνεται κυρίως στη πράξη και όχι στη θεωρία».

Η επαναφορά στο προσκήνιο του πυρήνα της μαρξικής αντίληψης για τον κομμουνισμό

θεωρώ πως είναι όρος ύπαρξης για το εγχείρημα της κομμουνιστικής επαναθεμελίωσης, αλλά και προϋπόθεση για να κερδηθεί «το μελαγχολικό ιστορικό στοίχημα της αποκατάστασης της έννοιας του κομμουνισμού», σύμφωνα με τον Ντανιέλ Μπενσαΐντ. Πρέπει δηλαδή από την ισχύουσα εξίσωση για μεγάλα τμήματα της κοινωνίας μας «κομμουνισμός = κοινωνίες στρατόπεδα» να φτάσουμε ή πιο σωστά να επιστρέψουμε στο «κομμουνισμός = κοινωνία καθολικής ελευθερίας και χειραφέτησης». Να επιστρέψουμε δηλαδή στο ιταλικό τραγούδι των αρχών του 20ου αιώνα: “*en viva il comunismo e la libertà*”, που το συνδέω συνειρμικά με μια εκπληκτική σκηνή από την ταινία «1900» του Μπερνάρντο Μπερτολούτσι, που χάθηκε πρόσφατα.

**Τμήμα από την ομιλία στη Πανελλαδική Συνδιάσκεψη του NAP, 14-16/12/2018*